

Groningers over milieu, energiebesparing en duurzaamheid

Onderzoek Groninger Panel, februari 2016

Colofon

Titel: Groningers over milieu, energie en duurzaamheid. Onderzoek Groninger Panel
februari 2016

Datum: april 2016

Auteurs: Femke de Haan, Carola Simon, Jort Voerman (stagiair)

Adres: Sociaal Planbureau Groningen, onderdeel van CMO STAMM
Postbus 2266
9704 CG Groningen
www.sociaalplanbureau Groningen.nl

© Copyright 2016, CMO STAMM, Sociaal Planbureau Groningen

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van CMO STAMM.

Voor zover het maken van kopieën is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912^j het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1995, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze opgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich te wenden tot CMO STAMM.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	3
2	GRONINGERS EN ZORGEN OVER HET MILIEU	5
	VEEL ZORGEN OVER HET MILIEU EN KLIMAATVERANDERINGEN	5
	INVLOED VAN DE MEDIA	6
3	GRONINGERS EN DUURZAAM GEDRAG	8
	ENERGIEZUINIGE MAATREGELEN VAN HUISEIGENAREN	8
	MILIEUBEWUST GEDRAG ONDER GRONINGERS	9
	REDENEN OM MILIEUBEWUST TE LEVEN.....	10
	HOE MILIEUBEWUST VINDEN GRONINGERS ZICHZELF?	11
4	GRONINGERS EN DUURZAAMHEID IN DE BUURT	13
	BUURTINITIATIEVEN: MILIEU GEORIËNTEERD	13
	REDENEN OM DEEL TE NEMEN AAN BUURTINITIATIEVEN	14
	DUURZAAMHEID IN DE BUURT	15
5	GRONINGERS OVER MILIEU- EN ENERGIEBELEID	17
	WIE HEEFT DE VERANTWOORDELIJKHEID?.....	17
	HUIDIG GEMEENTELIJK BELEID.....	18
6	CONCLUSIE EN SAMENVATTING	19
7	GEBRUIKTE BRONNEN	20

1 Inleiding

Er zijn veel initiatieven om op een duurzame wijze te wonen, werken en leven. Bijvoorbeeld door het recyclen van afval, het besparen van energie, milieubewust te eten en boodschappen te doen. Dit om milieuvervuiling tegen te gaan en om ook in de toekomst op een leefbare, gezonde en veilige manier te kunnen leven. Het gaat hier om initiatieven van de burgers zelf. Tegelijk neemt ook de overheid initiatieven om op een milieuvriendelijke manier energie op te wekken. Zo zet de Provincie Groningen in op een bundeling van energieprogramma's, om te werken aan een schone en zuinige provincie (Provincie Groningen, 2016)¹.

Hoe bewust zijn Groningers anno 2016 zelf bezig met het milieu en energiebesparing? En in hoeverre zijn ze bereid hun dagelijks leven in te richten op een duurzame samenleving? Het Sociaal Planbureau Groningen (SPG) heeft deze vragen voorgelegd aan het Groninger Panel en biedt daarmee inzicht in de gedragingen, ervaringen en meningen van burgers.

Groninger Panel

Het Groninger Panel bestaat uit ruim 3.300 inwoners van de provincie Groningen en geeft daarmee een goed beeld van de Groninger bevolking van 18 jaar en ouder. Medio 2015 zijn de panelleden gevraagd over welke onderwerpen zij interessant vinden om aan bod te laten komen in een onderzoek. Duurzaamheid en energietransitie waren één van de onderwerpen die naar voren kwam.

Alle panelleden ontvingen begin februari 2016 een uitnodiging voor een digitale enquête over duurzaamheid en energiebesparing. Diezelfde maand hebben 1.698 leden de vragenlijst ingevuld. De vragenlijst bestond uit vier thema's:

1. Groningers en zorgen om het milieu
2. Groningers en energie/duurzaam gedrag
3. Groningers en duurzaamheid in de buurt
4. Groningers over milieu- en energiebeleid

Het begrip 'Duurzaamheid'

Duurzaamheid is een complex begrip en kan voor mensen veel verschillende betekenissen hebben. De meest gebruikte definitie van een duurzame ontwikkeling is die van de Brundtland Commissie (1987): *"Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder het vermogen aan te tasten om te voorzien in de behoeften van de toekomstige generaties"*. Centraal staat de samenleving op een dergelijke manier inrichten zodat zowel de huidige als toekomstige generaties goed kunnen wonen en leven (GDI, 2015). Gezien de toegenomen milieuproblematiek en bijbehorende klimaatveranderingen wordt duurzaamheid steeds vaker gerelateerd aan milieu en energie.

¹ Drie voorbeelden hieruit zijn (1) het 'Programma Energietransitie 2016-2019' wat zich ten doel stelt om de komende jaren de overgang naar duurzaam energiegebruik versnellen, (2) 'Energy Valley' wat de provincie omschrijft als 'samenwerken aan een sterke energiesector' en (3) 'Bewust omgaan met energie'.

2 Groningers en zorgen over het milieu

Uit landelijk onderzoek blijkt dat een groot deel van de Nederlandse bevolking zich zorgen maakt over het milieu. Bijna twee derde van de Nederlanders maken zich zorgen om de toekomst (CBS, 2010) en zeven op de tien Nederlanders zijn bezorgd over het milieu en klimaatveranderingen (I&O Research, 2015). In welke mate maken Groningers zich zorgen om het milieu?

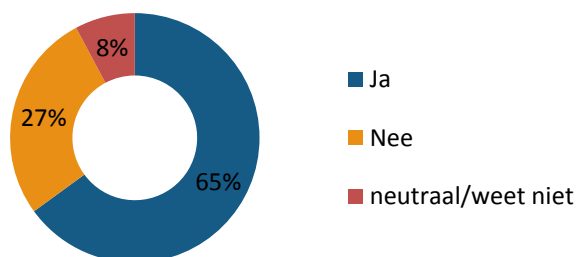
In het kort

- Een ruime meerderheid van de Groningers (65%) maakt zich zorgen over het milieu en de klimaatveranderingen.
- Deze zorgen hebben vooral betrekking op de ontwikkeling van klimaatveranderingen voor toekomstige generaties. Ook milieuvervuiling, het broeikaseffect en stijging van de zeespiegel worden genoemd als punten van zorg.
- De meeste panelleden vinden dat media de milieuproblematiek niet groter maken dan het daadwerkelijk. Ruim een kwart (28%) vindt dat wel.

Veel zorgen over het milieu en klimaatveranderingen

Groningers maken zich zorgen over het milieu; maar liefst twee derde van de panelleden geven aan zich ongerust te maken over het milieu en klimaatveranderingen (figuur 2.1). Dit percentage komt overeen met de landelijke cijfers uit 2010 en 2015, toen respectievelijk 63% en 70% van de Nederlanders zich zorgen maakte (CBS, 2010; I&O Research, 2015). Groningers met een hoger opleidingsniveau (69%) en vrouwen (68%) maken zich over het algemeen wat meer zorgen over het milieu en klimaatveranderingen.

Figuur 2.1: Zorgen om milieu en klimaatveranderingen

Ruim 1.000 panelleden hebben hun antwoord toegelicht. Er waren veel uitingen van zorgen om toekomstige generaties door klimaatveranderingen. Net als zorgen over milieuvervuiling, het broeikaseffect en stijging van de zeespiegel. Ook het belang en de urgentie van milieubehoud werd veel benadrukt. Enkele reacties van panelleden:

“Als we zo doorgaan met de wereld te vervuilen, laten we een ongezond leefklimaat achter voor onze kinderen.”

“Een beetje wel, vooral als je leest hoe snel de opwarming van de aarde gaat. Ik realiseer me ook dat het klimaat in de loop van de tijd verandert. Wat bij die natuurlijke veranderingen hoort en welke verandering komt door het ingrijpen van de mens is naar mijn idee niet duidelijk.”

“De volgende generatie(s) worden opgezadeld met de gevolgen van de opwarming en vervuiling van onze planeet. Ik ben wel degelijk van mening dat wij verantwoordelijk zijn voor de klimaatveranderingen.”

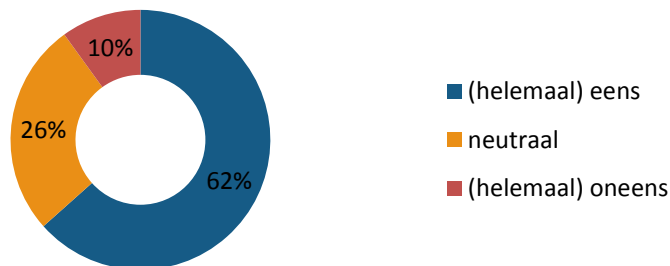
“De mens is ondergeschikt aan klimaatverandering. Het klimaat is altijd in beweging en verandert constant. We dienen als mens bewust om te gaan met het milieu. En een balans te zoeken in nemen en geven.”

Ruim een kwart van de panelleden maakt zich geen zorgen (446 panelleden, 27%), zie figuur 2.1). Zoals een van hen aangeeft: *‘Ik maak me niet zo zeer ongerust over klimaatverandering. Dit is volgens mij van alle tijden. Bovendien hoe groot kan het aandeel van ons kleine land zijn in verhouding met de wereld.’*

De kwaliteit van het milieu moet snel verbeteren

Duidelijk is dat er onder Groningers grote en urgente zorgen bestaan over het milieu en klimaatveranderingen. Dit komt ook naar voren uit de volgende stelling die de panelleden is voorgelegd: *‘De kwaliteit van het milieu moet snel worden verbeterd anders is het te laat.’* Een ruime meerderheid is het hiermee eens (62%); dit geldt vooral voor vrouwen (67%), jongeren (68%) en hoger opgeleiden (65%).

Figuur 2.2: Stelling: de kwaliteit van het milieu moet snel worden verbeterd, anders is het te laat)

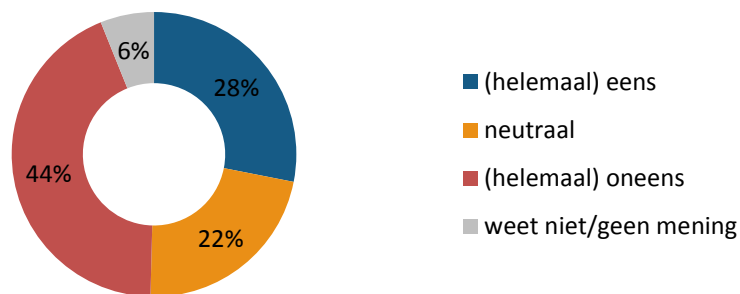

Invloed van de media

Een veel gebruikt argument van ‘tegenstanders’ in het milieudebat is dat media, zoals krant en televisie, het milieuprobleem groter maken dan het daadwerkelijk is. Reden is dat uitgebreide media-aandacht voor een bepaald onderwerp bij mensen kan leiden tot angst en zorgen over het betreffende onderwerp (Paton, 2005). Vanuit dit oogpunt is aan de panelleden de volgende stelling voorgelegd: *‘De klimaatveranderingen worden in de media groter gemaakt dan het daadwerkelijk is’.*

De meeste panelleden delen deze mening niet (44%). Maar bijna een op de drie Groningers is het hier wel mee eens. Mannen (36%), ouderen (40%) en lager opgeleiden (36%) zijn het iets vaker met deze stelling eens en vinden dat de media de problematiek opblaast en groter maakt dan het daadwerkelijk is.

Figuur 2.3: Stelling: Media maakt problematiek groter dan het werkelijk is

Een stelling die in 2010 door het CBS onder de Nederlandse bevolking is uitgezet geeft vergelijkbare uitkomsten: *'De aandacht voor het broeikaseffect is sterk overdreven'*. Toen was 34% van de Nederlanders het eens met deze stelling. Het ging in dat geval niet specifiek over de media, maar ook deze stelling gaat in op de overdrijving van de klimaatveranderingen en het broeikaseffect.

3 Groningers en duurzaam gedrag

Duidelijk is dat er onder Groningers grote en urgente zorgen bestaan over het milieu en klimaatveranderingen (hoofdstuk 2). Voelen zij zichzelf verantwoordelijk en nemen zij (energiebesparende) maatregelen om bij te dragen aan een milieubewuste samenleving? Dit hoofdstuk schetst de maatregelen die Groningers zelf nemen en de redenen die zij hiervoor hebben. Tot slot wordt ingegaan op hoe milieubewust Groningers zichzelf vinden.

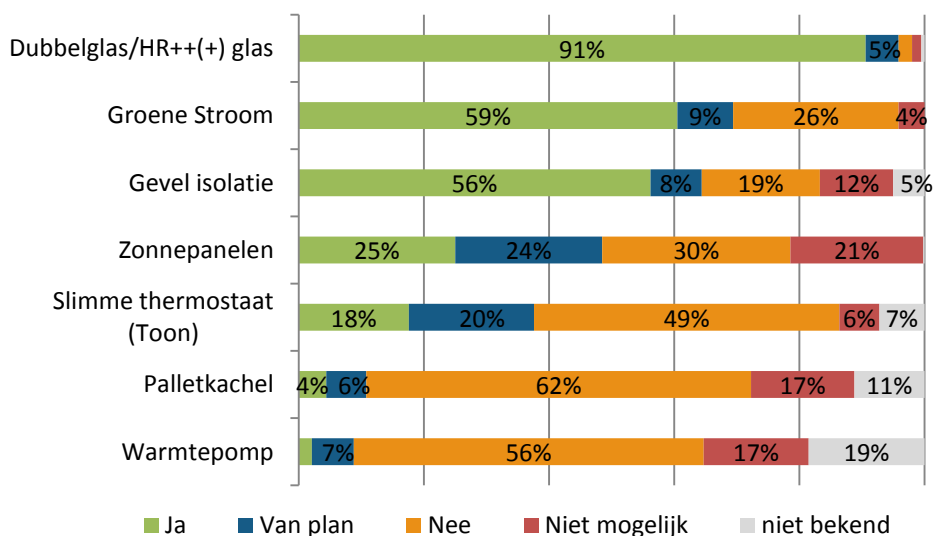
In het kort

- De meeste woningeigenaren hebben dubbelglas in hun eigen woning (91%). Ruim de helft heeft groene stroom en/of gevelisolatie. Relatief veel woningeigenaren zijn van plan om zonnepanelen en/of een slimme thermostaat aan te schaffen.
- Veel Groningers scheiden hun afval (92%) of gebruiken spaarlampen (82%). Biologische producten worden wat minder frequent gekocht (33%).
- Groningers nemen vooral (energiebesparende) maatregelen om een bijdrage te leveren aan een milieubewuste samenleving of omdat het ze een goed gevoel geeft.
- Gemiddeld geven panelleden zichzelf een 6,9 voor de mate waarin zij zichzelf milieubewust vinden. Ouderen vinden zichzelf milieubewuster dan jongvolwassenen.

Energiezuinige maatregelen van huiseigenaren

Welke energiebesparende maatregelen worden momenteel al toegepast in woningen in Groningen? Voor een aantal verschillende maatregelen is aan panelleden met een koopwoning gevraagd of ze van plan zijn deze maatregel te nemen of al hebben genomen voor hun woning.

Figuur 3.1: Energiebesparende maatregelen onder woningeigenaren (N=1.327)

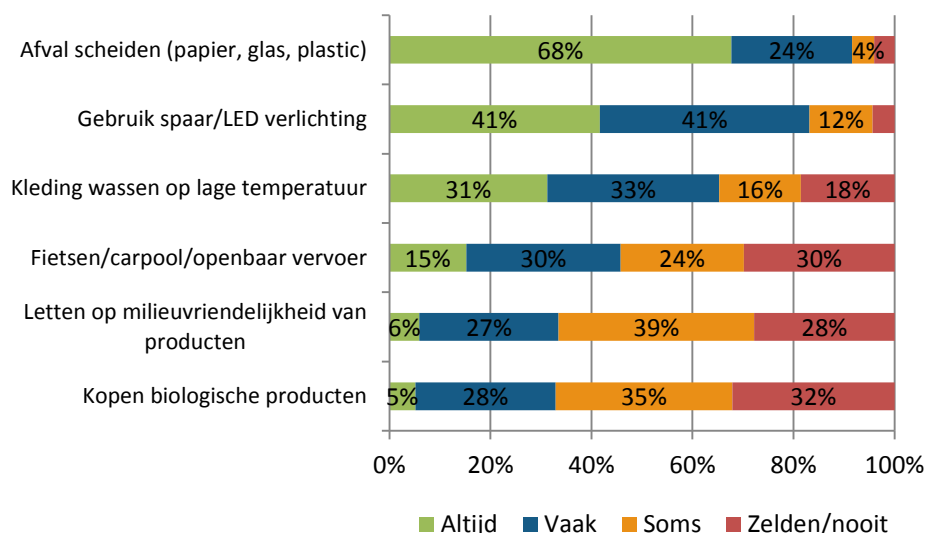
Een maatregel die vaak wordt genomen, is het plaatsen van dubbelglas en/of HR++(+) glas; negen van de tien woningeigenaren hebben dat gedaan in hun huis. Recent onderzoek van Bouwend Nederland (2015) laat zien dat een vergelijkbaar percentage (88%) van de Nederlandse huishoudens met een koopwoning dit heeft. Ook groene stroom en gevel isolatie blijken maatregelen die populair zijn onder Groningers. Zonnepanelen en de aanschaf van een ‘slimme’ thermostaat zijn maatregelen die door wat minder woningeigenaren zijn genomen. Wat wel opvalt, is dat relatief veel Groningers van plan zijn deze maatregelen te nemen (respectievelijk 24% voor zonnepanelen en 20% voor een slimme thermostaat). Een warmtepomp en een palletkachel zijn maatregelen die door weinig Groningers worden genomen. Naar verhouding zijn ook veel mensen hier niet mee bekend.

Wat opvalt, is dat voor de meeste maatregelen geldt dat deze vooral genomen worden door hoger opgeleiden en mensen in de leeftijdscategorie 35 tot 64 jaar. Zonnepanelen worden vaker genomen door woningeigenaren in plattelandsgebieden dan in de stad.

Milieubewust gedrag onder Groningers

Naast energiebesparende maatregelen voor woningen, kunnen mensen ook op andere manieren energie besparen en milieubewust leven. De voornaamste manier waarop Groningers bezig zijn met het milieu is door het scheiden van afval zoals papier, glas en plastic. Meer dan negen op de tien panelleden geven aan dit altijd of vaak te doen. Ook het gebruiken van spaar/LED verlichting is populair onder Groningers; acht van de tien panelleden gebruiken deze vaak of altijd. Het kopen van biologische producten of het letten op milieuvriendelijkheid bij aankoop van producten is iets wat minder frequent gebeurt.

Figuur 3.2: Milieubewust gedrag onder Groningers

Als we kijken naar achtergrondkenmerken, dan valt vooral op dat ouderen over het algemeen wat meer maatregelen nemen om energie te besparen en milieubewust te leven. Ook vrouwen, hoger opgeleiden en mensen uit de stad

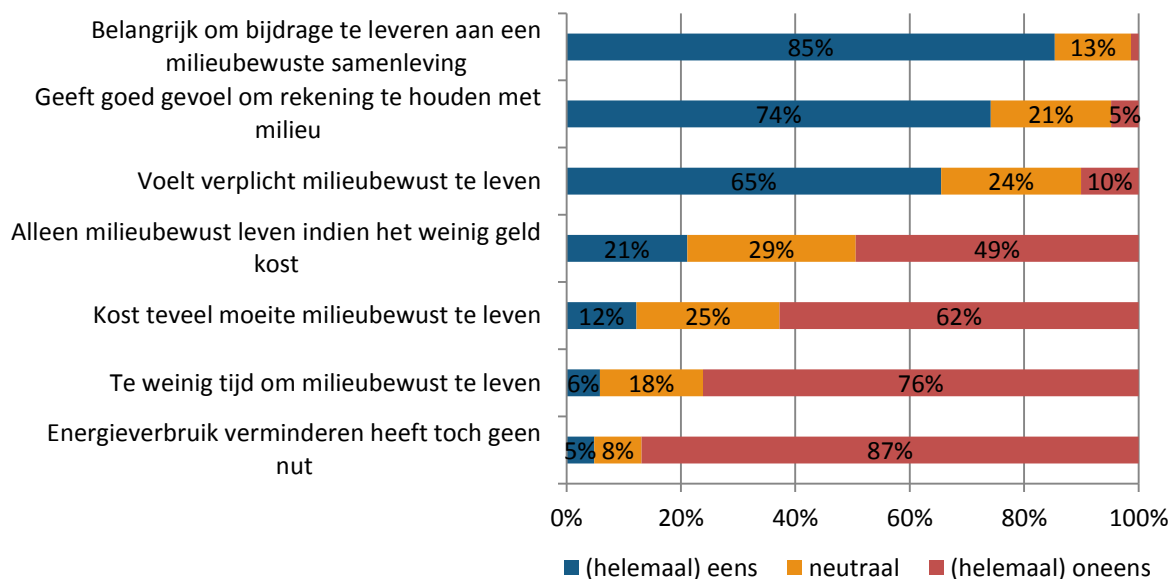
nemen relatief meer maatregelen om een bijdrage te leveren aan een duurzame, milieubewuste samenleving.

Zes jaar geleden is door het CBS in het onderzoek *'Milieu van later, wiens zorg nu?'* (2010) eveneens gevraagd naar milieubewust gedrag onder burgers. Afval scheiden (87% in NL, 92% in Gr) en gebruik van spaar/LED verlichting (64% in NL, 82% in Gr) gebeurde in 2010 onder Nederlanders minder frequent dan in 2016 onder Groningers. Ook lagen de percentages in 2010 aanzienlijk lager voor het kopen van biologische producten. Nog geen twee op de tien Nederlanders gaven in 2010 aan vaak of altijd biologische producten te kopen. Deze verschillen kunnen grotendeels verklaard worden door het groeiende aanbod van biologische producten en de toenemende aandacht voor milieubewust gedrag van burgers in de afgelopen zes jaar.

Redenen om milieubewust te leven

Wat zijn de voornaamste redenen voor Groningers om wel of geen rekening te houden met het milieu? Ruim acht op de tien Groningers vinden het belangrijk een bijdrage te leveren aan een milieubewuste samenleving en twee derde van de Groningers voelen zich zelfs verplicht om zoveel mogelijk rekening te houden met het milieu. Driekwart van de Groningers geeft aan dat het een goed gevoel geeft om rekening te houden met het milieu.

Figuur 3.3: Stellingen over milieubewust leven.

Voor de helft van de panelleden is geld geen reden om wel of niet milieubewust te leven. Echter, voor twee op de tien Groningers (21%) is dit wel van belang, zij zijn het eens met de stelling *'ik wil alleen milieubewust leven indien het weinig geld kost'*. Slechts een klein deel van de panelleden vindt dat milieubewust leven te veel moeite kost (12%).

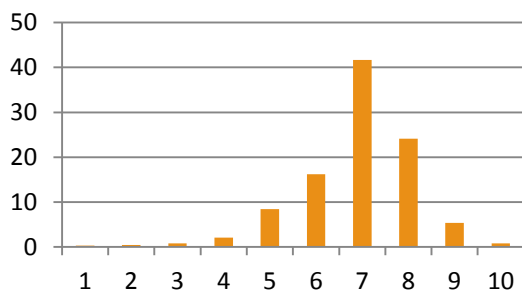
Wanneer we kijken naar verschillen in achtergrondkenmerken dan vallen de volgende aspecten op:

- Vrouwen (68%), ouderen (72%) en hoger opgeleiden (68%) voelen zich vaker verplicht om rekening te houden met het milieu.
- Vrouwen (77%) en hoger opgeleiden (77%) geven vaker aan dat het een goed gevoel geeft wanneer zij rekening houden met het milieu.
- Jongeren (18%) en lager opgeleiden (14%) geven iets vaker aan dat milieubewust leven te veel moeite kost en dat ze hier te weinig tijd voor hebben.
- Jongeren (33%) en lager opgeleiden (25%) geven vaker aan zich alleen milieubewust te willen gedragen wanneer het weinig geld kost.

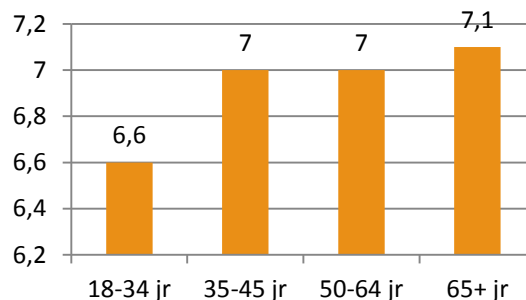
Hoe milieubewust vinden Groningers zichzelf?

Om na te gaan hoe milieubewust Groningers zichzelf vinden, is aan de panelleden gevraagd zichzelf hiervoor een rapportcijfer te geven. Gemiddeld beoordelen de panelleden zichzelf met een 6,9. Wat opvalt, is dat het gemiddelde rapportcijfer oploopt naarmate de panelleden ouder zijn; 65-plussers geven zich een 7,1, terwijl dit onder jongvolwassenen (18 tot 34 jaar) gemiddeld een 6,5 is. Twaalf procent van de panelleden geeft zichzelf een onvoldoende.

Figuur 3.4: Verdeling rapportcijfer

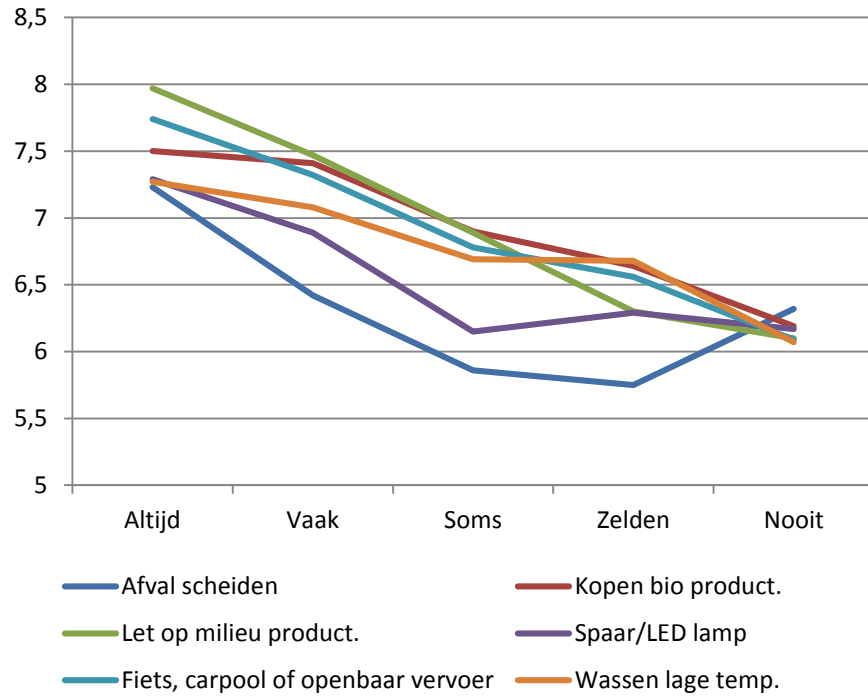

Figuur 3.5: Rapportcijfer naar Leeftijd

Nemen mensen met een hoger rapportcijfer ook daadwerkelijk meer maatregelen die bijdragen aan een milieubewuste samenleving? Ja, blijkt uit figuur 3.6. Panelleden met een bovengemiddeld rapportcijfer geven vaker aan maatregelen te nemen dan panelleden met een beneden gemiddeld rapportcijfer. De meeste Groningers lijken dus een realistisch zelfbeeld te hebben. Het rapportcijfer wordt lager naarmate het milieubewuste gedrag minder frequent wordt. Ditzelfde patroon wordt gevonden bij energiebesparende maatregelen voor de woning, zoals het gebruiken van groene stroom, aanschaf gevel/dak/vloer isolatie, zonnepanelen en dubbel en/of HR++(+) glas.

Figuur 3.6: Relatie rapportcijfer met daadwerkelijk gedrag

4 Groningers en duurzaamheid in de buurt

Binnen de huidige Nederlandse samenleving is een sterke ontwikkeling in gang gezet waarbij burgers steeds meer zelf initiatieven moeten nemen. De overheid verwacht van burgers dat ze zich steeds meer inzetten voor hun eigen buurt. Vanuit dit oogpunt is in dit hoofdstuk aandacht besteed aan buurtinitiatieven gericht op duurzaamheid en milieubesparende maatregelen. In hoeverre hebben Groningers interesse in duurzame buurtinitiatieven? En hoe is het volgens hen gesteld met de 'duurzaamheid' binnen de eigen woonbuurt?

In het kort

- Een ruime meerderheid van de Groningers wil graag geïnformeerd worden over initiatieven gericht op het verbeteren van het milieu in de eigen buurt. Eén op de vijf panelleden wil ook actief deelnemen.
- De voornaamste reden om mee te doen aan een buurtinitiatief is om zo een bijdrage te leveren aan het milieu. Ruim een kwart wil deelnemen omdat het leuk is iets met buurtgenoten te ondernemen.
- Eén op de acht Groningers vindt dat er in de eigen buurt veel aandacht wordt besteed aan het milieu. Ruim de helft van de panelleden ziet graag meer zonnepanelen in de buurt, iets minder dan een kwart ziet graag (meer) windmolens in de omgeving.

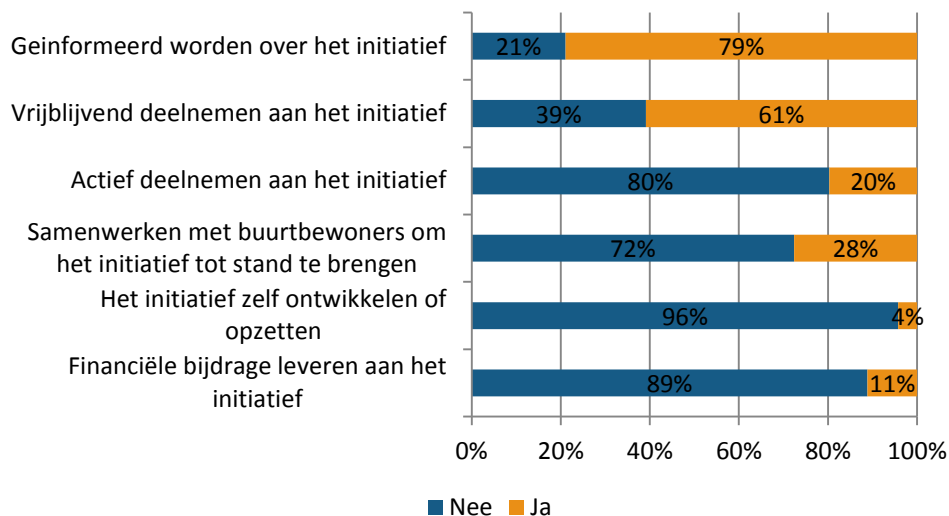
Buurtinitiatieven: milieu georiënteerd

Wanneer er in de eigen woonbuurt een initiatief zou plaatsvinden dat zich richt op het verbeteren of behouden van het milieu, wil vier op de vijf panelleden graag meer weten of zelf meedoen aan dit initiatief. Vraag is in welke mate zij zelf een (actieve) bijdrage zouden willen leveren?

Figuur 4.1 laat zien dat de meeste Groningers alleen geïnformeerd willen worden (79%) of vrijblijvend deel willen nemen aan een initiatief (61%). Het aantal mensen dat actief wil deelnemen (20%), samen wil werken met buurtbewoners om het initiatief tot stand te brengen (28%) of zelf een duurzaam initiatief wil opzetten (4%) is aanzienlijk minder. Van de Groningers zouden een op de tien mensen een financiële bijdrage willen leveren aan een duurzaam buurtinitiatief. Deze resultaten komen overeen met eerder onderzoek van het Sociaal Planbureau Groningen (*Overheidsparticipatie. Verwachtingen van bewoners, 2015*). Daaruit bleek dat relatief weinig burgers zelf een initiatief willen ontwikkelen en dat de meerderheid van de Groningers vindt dat gemeenten met bewoners moet samenwerken om buurtinitiatieven te realiseren.

Wat opvalt, is dat vooral hoger opgeleiden aangeven deel te willen nemen aan een mogelijk buurtinitiatief (zowel actief als vrijblijvend). Ouderen en hoger opgeleiden zijn wat vaker bereid een financiële bijdrage te leveren.

Figuur 4.1: In welke mate willen Groningers deelnemen aan een buurtinitiatief

Van alle respondenten heeft 7% (119 panelleden) al eens meegedaan aan een initiatief om de buurt energiezuiniger of milieubewuster te maken. Iets minder dan de helft van deze mensen (48%) vond dit initiatief succesvol, 27% vond het initiatief niet succesvol en 26% weet dit (nog) niet.

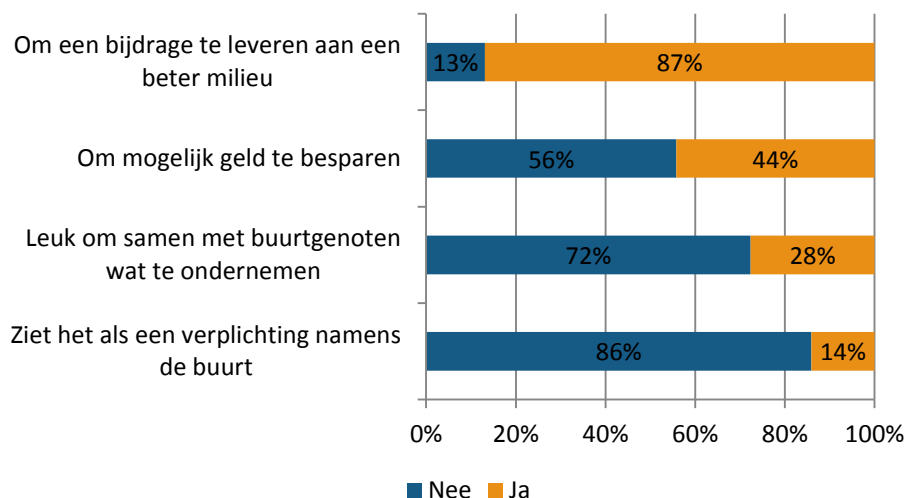
Redenen om deel te nemen aan buurtinitiatieven

Aan de panelleden is ook gevraagd waarom hij/zij deel zou willen nemen aan een initiatief in de buurt gericht op het verbeteren of behouden van het milieu. De voornaamste reden is om zo een bijdrage te kunnen leveren aan het milieu (87%). Voor vier op de tien respondenten is daarnaast de mogelijkheid om geld te besparen een aantrekkelijke reden om deel te nemen. Opvallend is dat een minderheid van de Groningers aangeeft deel te willen nemen aan een buurtinitiatief omdat het leuk is iets met buurtgenoten te ondernemen (28%) of omdat ze dit zien als een verplichting namens de buurt (14%). Uit eerder onderzoek blijkt namelijk dat juist gemeenschappelijke doelen en een gedeelde identiteit binnen een buurt de belangrijkste redenen zijn voor mensen om gezamenlijk ergens actie voor te ondernemen of initiatieven op te zetten (Cremer & De Vught, 1999).

Wat verder opvalt is dat:

- Hoger opgeleiden (31%) vaker aangeven mee te willen doen aan een duurzaam buurtinitiatief omdat ze het leuk vinden samen met buurtgenoten iets te ondernemen. Ouderen (22%) zien het wat vaker als een verplichting om namens hun buurt deel te nemen.
- Deelnemen aan een buurtinitiatief om geld te besparen vooral genoemd wordt door mannen (49%), jongeren (50%) en lager opgeleiden (54%). Gemiddeld zegt 44% van de respondenten dit.

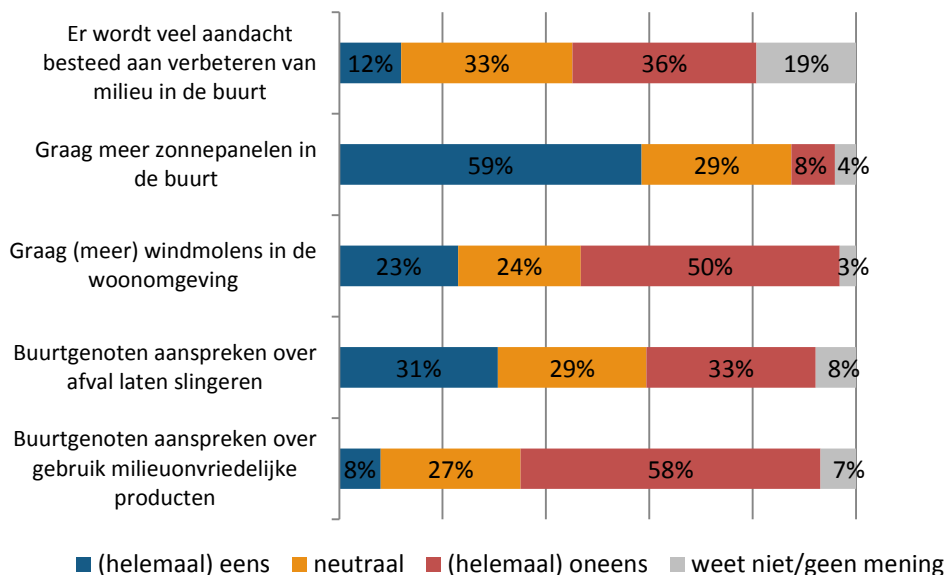
Figuur 4.2: Redenen om mee te doen aan een buurtinitiatief

Duurzaamheid in de buurt

In de vragenlijst is tevens een aantal stellingen opgenomen die betrekking hebben op de mate van duurzaamheid en milieuvriendelijkheid binnen de buurt. Met de eerste stelling *'In mijn buurt wordt veel aandacht besteed aan het verbeteren van het milieu.'* is 12% van de Groningers het (helemaal) eens. Maar de meeste mensen hebben hier geen zicht op of mening over.

Figuur 4.2: Stellingen over buurt en duurzaamheid

Wanneer Groningers gevraagd worden naar eventuele verbetering zien we een opvallend verschil: Bij de stelling *'Ik zie graag (meer) zonnepanelen in mijn buurt/dorp'* zijn veel mensen positief (59%) maar bij de stelling *'Ik zie graag (meer) windmolens in mijn woonomgeving'* zijn maar weinig Groningers die deze verbetering zien zitten (23%). Eerder onderzoek van het Sociaal Planbureau Groningen (*Veranderingen in het Groninger landschap*, 2014) liet al zien dat veel

Groningers van mening zijn dat windmolens het Groninger landschap negatief beïnvloeden. Groningers willen dus niet ten koste van alles milieuvriendelijke oplossingen in de buurt. Wanneer dit ten koste gaat van het uiterlijk van het Groninger landschap haken veel mensen af.

Op de stelling: *'Ik spreek mijn buurtgenoten erop aan wanneer zij afval laten slingeren'* geven drie op de tien panelleden aan het hier (helemaal) mee eens te zijn. De stelling *'Ik spreek mijn buurtgenoten erop aan wanneer zij gebruik maken van producten die schadelijk zijn voor het milieu'* gaat voor veel Groningers net te ver, slechts 8% is het hier (helemaal) mee eens.

5 Groningers over milieu- en energiebeleid

Ruim zes op de tien Groningers vinden dat de milieuproblematiek en klimaatveranderingen snel moeten worden aangepakt (hoofdstuk 2). Maar wie zijn hier verantwoordelijk voor? Dit hoofdstuk geeft meer inzicht over hoe Groningers denken over het milieu- en energiebeleid en wie ze hiervoor verantwoordelijk vinden.

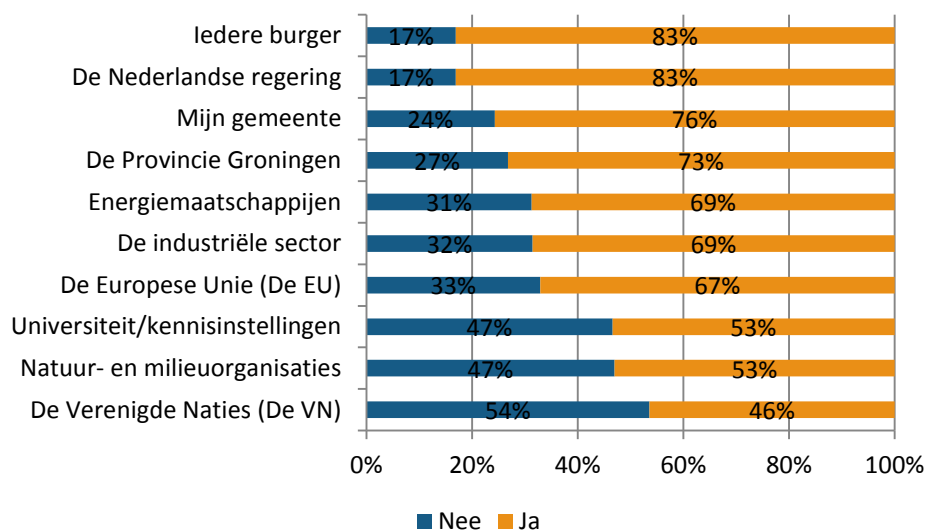
In het kort

- ‘Een beter milieu begint bij jezelf’ gaat nog steeds op; acht van de tien panelleden vinden dat elke burger zelf verantwoordelijk is voor voor het aanpakken van de milieu-problematiek en het vinden van duurzame oplossingen. Ook de overheid heeft volgens hen hierin een grote verantwoordelijkheid.
- Zes op de tien Groningers vinden dat de eigen gemeente meer moet doen om milieuvervuiling tegen te gaan. De meeste inwoners zijn wel tevreden over de mogelijkheden voor afvalscheiding in hun gemeente (59%).
- Gemeente moeten vooral meer inzetten op het meer betrekken van bewoners bij de plannen en activiteiten gericht op energiebesparende maatregelen.

Wie heeft de verantwoordelijkheid?

Om er achter te komen wie verantwoordelijk is voor de milieuproblematiek en klimaatveranderingen is de panelleden de volgende vraag voorgelegd: ‘*Het aanpakken van milieuproblematiek en het vinden van duurzame oplossingen vind ik een taak voor...?*’ De uitkomst op deze vraag geeft aan dat het de verantwoordelijkheid is van vele partijen (figuur 5.1).

Figuur 5.1: Verantwoordelijk voor aanpakken milieuproblematiek en vinden duurzame oplossingen

‘Een beter milieu begint bij jezelf’ is een quote die nog steeds op lijkt te gaan. Ruim acht van de tien panelleden vinden dat er een grote verantwoordelijkheid ligt bij elke burger. Ook de overheid heeft een grote verantwoordelijkheid in het zoeken naar duurzame oplossingen. Dit geldt voor de Nederlandse regering, de provincie Groningen als ook voor de eigen gemeente.

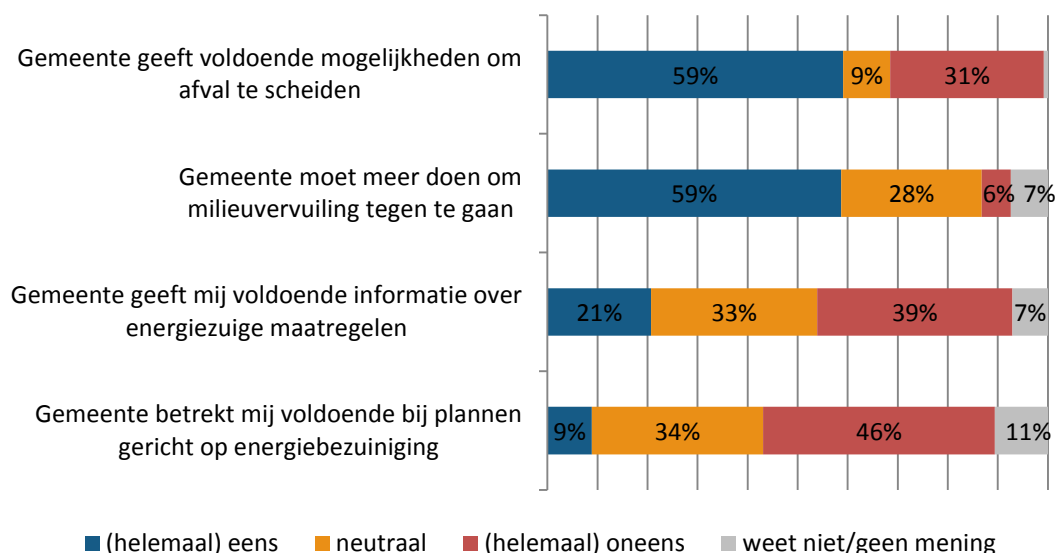
Wat opvalt, is dat naarmate de organisatie verder van de burger af lijkt te staan, deze minder verantwoordelijk wordt gehouden voor het aanpakken van de milieuproblematiek en het vinden van duurzame oplossingen. Zo worden de Verenigde Naties het minst gezien als partij die duurzame oplossingen moet vinden voor milieuproblemen.

Huidig gemeentelijk beleid

Hoe ervaren Groningers het huidige milieu- en energiebeleid van de eigen gemeente? Groningers zijn het vooral eens met de stelling dat de gemeente meer moet doen om de milieuvervuiling tegen te gaan (59%). Vrouwen, jongeren en hoger opgeleiden vinden dat in iets hogere mate. Daartegenover staat dat eveneens zes op de tien panelleden vinden dat de gemeente voldoende mogelijkheden biedt om afval te scheiden (figuur 5.2).

Waar de gemeente vooral meer op moet inzetten, aldus het Groninger panel, is het meer betrekken van bewoners bij de plannen en activiteiten gericht op energiebesparende maatregelen. Bijna de helft van de panelleden vindt dat dit nu onvoldoende gebeurt. Ook geeft de gemeente volgens twee op de vijf panelleden onvoldoende informatie over energiezuinige maatregelen die men als burger zelf kan nemen. Één de vijf Groningers vindt overigens dat de gemeente dit nu al voldoende doet.

Figuur 5.2: Stellingen huidige gemeentelijk energiebeleid

6 Conclusie en samenvatting

Groningers maken zich grote en urgente zorgen over het milieu en de klimaatveranderingen. Zeven van de tien Groningers maken zich zorgen over de toekomst en ruim zes op de tien willen op dit gebied snel verbeteringen zien voordat het te laat is. Landelijk maakt ongeveer een even groot deel van de mensen zich zorgen over de toekomst, respectievelijk 63% in 2010 en 70% in 2015 (CBS, 2010; I&O Research, 2015). Deze zorgen hebben vooral betrekking op de ontwikkeling van klimaatveranderingen voor toekomstige generaties. Ook milieuvervuiling, het broeikaseffect en de stijging van de zeespiegel worden genoemd als punten van zorg.

Ondanks deze zorgen geven Groningers zichzelf een voldoende (6,9) voor de mate waarin zij zelf een bijdrage leveren aan een milieubewust samenleving. Ouderen vinden zichzelf iets milieubewuster dan jongvolwassenen. Wanneer we kijken naar het daadwerkelijke gedrag, dan zien we dat veel Groningers proberen om op een zo duurzaam mogelijke manier te leven. De populairste maatregelen die huiseigenaren hiervoor nemen zijn dubbelglas (91%) en groene stroom (59%). In de toekomst willen veel Groningers zonnepanelen en/of een slimme thermostaat aanschaffen (respectievelijk 24% en 20%). Minder mensen zijn bekend met de warmtepomp of palletkachel. Ook in het eigen gedrag wordt veel rekening gehouden met het milieu, bijvoorbeeld door het scheiden van afval (92%) of het gebruiken van spaarlampen (82%). Het kopen van biologische producten is minder populair, circa 33% koopt dergelijke producten vaak. Ook letten veel mensen minder op de milieuvriendelijkheid bij aankoop van producten.

De voornaamste redenen voor deze inzet in duurzaamheid is om een bijdrage te leveren aan een milieubewuste samenleving en omdat het de mensen een goed gevoel geeft. Te weinig geld of gebrek aan tijd zijn voor slechts enkele Groningers een reden om geen rekening te houden met het milieu.

Wanneer er in de eigen woonbuurt een initiatief zou plaatsvinden dat zich richt op het verbeteren of behouden van het milieu, willen vier van de vijf Groningers graag meer informatie. Echter, veel mensen haken af naarmate de verwachte eigen inzet stijgt. Zo wil één op de vijf Groningers daadwerkelijk actief deelnemen aan het buurtinitiatief. De voornaamste reden om mee te doen is om zo een bijdrage te leveren aan het milieu.

Eén op de acht Groningers vindt dat er in de eigen buurt veel aandacht besteedt wordt aan het milieu. Om dit te verbeteren zien de helft van de Groningers graag meer zonnepanelen in de buurt. Echter, mensen willen liever geen windmolens in de eigen omgeving. Verder vinden zes op de tien Groningers dat hun gemeente meer mag doen op het gebied van milieu- en energiebeleid. Groningers zijn tevreden met de mogelijkheden tot afval scheiding in hun gemeente, maar de gemeente mag burgers wel meer informatie verschaffen en vooral meer betrekken in milieu- en energieplannen. Een nauwe samenwerking tussen gemeente en burgers lijkt dan ook de juiste insteek voor het opzetten van initiatieven gericht op milieu en duurzame ontwikkelingen.

7 Gebruikte bronnen

Bouwend Nederland, *Motieven verduurzaming particuliere koopwoningen*, 2015.

De Cremer, D. & van Vugt, M. (1999). *Social identification effects in social dilemmas: a transformation of motives*. *European Journal of Social Psychology*, 1999. 29, 871-893.

Gemeentelijke duurzaamheidsindex, 2015.

<http://www.gdindex.nl/duurzaamheid/> Geraadpleegd op 30 maart 2016

Kanne, P., *Klimaat en de Urgendzaak*, I&O Research, 2015.

Paton, Smith & Johnson, *When good intentions turn bad: promoting natural hazard preparedness*. *The Australian Journal of Emergency Management*, 2005. Vol. 20 (1) pp. 25-30.

Provincie Groningen, *Klimaat en Energie*, 2016.

<http://www.provinciegroningen.nl/beleid/klimaat-en-energie/> (geraadpleegd 30 maart 2016)

Sociaal Planbureau Groningen, *Panelonderzoek Overheidsparticipatie. De verwachtingen van burgers*, 2015.

Sociaal Planbureau Groningen, *Panelonderzoek Veranderingen in het Groninger landschap*, 2014.

Verbeek, D. & Boelhouwer J., *Milieu van later, wiens zorg nu?*, Centraal Bureau van de statistiek, 2010.

WCED, *Our common future*. Oxford,UK: Oxford University Press, 1987